05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

PERKEMBANGAN ASIMILASI SENI REKA MOTIF MERONG MAHAWANGSA DALAM KESENIAN MELAYU

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

NURUL IZZAH BINTI MOHD JOHARI

UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS

2021

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

PERKEMBANGAN ASIMILASI SENI REKA MOTIF MERONG MAHAWANGSA DALAM KESENIAN MELAYU

.

NURUL IZZAH BINTI MOHD JOHARI

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

TESIS DIKEMUKAKAN BAGI MEMENUHI SYARAT UNTUK MEMPEROLEH IJAZAH DOKTOR FALSAFAH

FAKULTI SENI, KOMPUTERAN DAN INDUSTRI KREATIF
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS

2021

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

UPSI/IPS-3/BO 32
Pind : 00 m/s: 1/1

UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS
SULTAN IDRIS EDUCATION UNIVERSITY

Sila tanda (√)
Kertas Projek
Sarjana Penyelidikan
Sarjana Penyelidikan dan Kerja Kursus
Doktor Falsafah ✓

INSTITUT PENGAJIAN SISWAZAH

PERAKUAN KEASLIAN PENULISAN

Perakuan ini telah dibuat pada 8......(hari bulan) MAC...... (bulan) 20 21..

i. Perakuan pelajar :

Saya, NURUL IZZAH BINTI MOHD JOHARI, P20142001500, FSKIK (SILA NYATAKAN NAMA PELAJAR, NO. MATRIK DAN FAKULTI) dengan ini mengaku bahawa disertasi/tesis yang bertajuk Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu

adalah hasil kerja saya sendiri. Saya tidak memplagiat dan apa-apa penggunaan mana-mana hasil kerja yang mengandungi hak cipta telah dilakukan secara urusan yang wajar dan bagi maksud yang dibenarkan dan apa-apa petikan, ekstrak, rujukan atau pengeluaran semula daripada atau kepada mana-mana hasil kerja yang mengandungi hak cipta telah dinyatakan dengan sejelasnya dan secukupnya

Tandatangan pelajar

ii. Perakuan Penyelia:

Saya, PROF. DR. TAJUL SHUHAIZAM BIN SAID (NAMA PENYELIA) dengan ini mengesahkan bahawa hasil kerja pelajar yang bertajuk Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu

(TAJUK) dihasilkan oleh pelajar seperti nama di atas, dan telah diserahkan kepada Institut Pengajian Siswazah bagi memenuhi sebahagian/sepenuhnya syarat untuk memperoleh Ijazah Doktor Falsafah Pengajian Sejarah Seni (SLA NYATAKAN NAMA IJAZAH).

8 Mac 2021
Tarikh

Tandatangan Penyelia

PROFESOR DR. TAJUL SHUHAIZAM BIN SAID
PENGARAH
PUSAT PENGURUSAN PENYELIDIKAN DAN INOVASI
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

UPSI/IPS-3/BO 31
Pind.: 01 m/s:1/1

UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS
SULTAN IDRIS EDUCATION UNIVERSITY

INSTITUT PENGAJIAN SISWAZAH /
INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

BORANG PENGESAHAN PENYERAHAN TESIS/DISERTASI/LAPORAN KERTAS PROJEK
DECLARATION OF THESIS/DISSERTATION/PROJECT PAPER FORM

Tajuk / *Title*: PERKEMBANGAN ASIMILASI SENI REKA MOTIF MERONG MAHAWANGSA DALAM KESENIAN MELAYU

No. Matrik /*Matric No.*: P20142001500

Saya / *I* : NURUL IZZAH BINTI MOHD JOHARI

(Nama pelajar / *Student's Name*)

mengaku membenarkan Tesis/Disertasi/Laporan Kertas Projek (Kedoktoran/Sarjana)* ini disimpan di Universiti Pendidikan Sultan Idris (Perpustakaan Tuanku Bainun) dengan syarat-syarat kegunaan seperti berikut:-
acknowledged that Universiti Pendidikan Sultan Idris (Tuanku Bainun Library) reserves the right as follows:-

1. Tesis/Disertasi/Laporan Kertas Projek ini adalah hak milik UPSI.
   The thesis is the property of Universiti Pendidikan Sultan Idris
2. Perpustakaan Tuanku Bainun dibenarkan membuat salinan untuk tujuan rujukan dan penyelidikan.
   Tuanku Bainun Library has the right to make copies for the purpose of reference and research.
3. Perpustakaan dibenarkan membuat salinan Tesis/Disertasi ini sebagai bahan pertukaran antara Institusi Pengajian Tinggi.
   The Library has the right to make copies of the thesis for academic exchange.
4. Sila tandakan (√) bagi pilihan kategori di bawah */ Please tick (√) from the categories below:-*

☐	**SULIT/*CONFIDENTIAL***	Mengandungi maklumat yang berdarjah keselamatan atau kepentingan Malaysia seperti yang termaktub dalam Akta Rahsia Rasmi 1972. / *Contains confidential information under the Official Secret Act 1972*
☐	**TERHAD/*RESTRICTED***	Mengandungi maklumat terhad yang telah ditentukan oleh organisasi/badan di mana penyelidikan ini dijalankan. / *Contains restricted information as specified by the organization where research was done.*
/	**TIDAK TERHAD / *OPEN ACCESS***	

(Tandatangan Pelajar/ Signature)

Tarikh: 8 / 3 / 2021

(Tandatangan Penyelia / *Signature of Supervisor*)
& (Nama & Cop Rasmi / *Name & Official Stamp*)

PROFESOR DR. TAJUL SHUHAIZAM BIN SAID
PENGARAH
PUSAT PENGURUSAN PENYELIDIKAN DAN INOVASI
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS

Catatan: Jika Tesis/Disertasi ini **SULIT @ TERHAD**, sila lampirkan surat daripada pihak berkuasa/organisasi berkenaan dengan menyatakan sekali sebab dan tempoh laporan ini perlu dikelaskan sebagai **SULIT** dan **TERHAD.**

Notes: If the thesis is CONFIDENTAL or RESTRICTED, please attach the letter from the related authority/organization mentioning the period of confidentiality and reasons for the said confidentiality or restriction.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

PENGHARGAAN

Bersyukur kehadrat Ilahi dengan limpah kurnia dan petunjuk-Nya saya dapat menyiapkan penyelidikan ini dengan sebaik mungkin. Penyelidikan ini adalah merupakan pelengkap kepada pengajian saya iaitu Doktor Falsafah (Pengajian Sejarah Seni) di Universiti Pendidikan Sultan Idris, Tanjong Malim, Perak Darul Ridzuan. Ucapan terima kasih tidak terhingga kepada Profesor Dr. Tajul Shuhaizam B. Said selaku penyelia utama saya. Beliau telah menjadi contoh dan pembimbing terbaik kepada saya dalam menyempurnakan disertasi ini. Pemilihan daripada pihak Fakulti Seni, Komputeran dan Industri Kreatif, UPSI untuk menjadikan beliau sebagai penyelia utama disertasi saya adalah bertepatan dengan bidang kajian saya. Ucapan terima kasih ini juga khas untuk Prof. Madya Dr. Harozila Binti Ramli selaku penyelia kedua saya kerana telah membantu saya ketika proses penyediaan proposal serta membantu saya menyempurnakan disertasi ini. Terima kasih juga diucapkan kepada Profesor Madya Dr. Ridzuan bin Hussin dari Fakulti Seni, Komputeran dan Industri Kreatif serta Profesor Madya Dr. Arasinah Binti Kamis dari Fakulti Teknikal dan Vokasional, Universti Pendidikan Sultan Idris kerana telah menilai kajian saya pada peringkat awal. Jasa mereka tidak mungkin saya lupakan. Tidak lupa juga ucapan jutaan terima kasih kepada Prof. Dr. Ismail Bin Ibrahim dari Universiti Malaysia Sabah kerana sudi menilai disertasi saya serta memberi komen yang membina agar penulisan tesis ini mencapai tahap penyelidikan doktor falsafah. Setinggi-tinggi penghargaan ditujukan khas kepada Kementerian Pendidikan Tinggi Malaysia terutama sekali pihak MyBrain15 kerana menaja pengajian saya di peringkat Doktor Falsafah ini. Ucapan penghargaan juga ditujukan kepada Jabatan Muzium Malaysia, Lembaga Muzium Negeri Kedah, Muzium Arkeologi Lembah Bujang, Muzium Kraf Kuala Lumpur, Muzium Sejarah dan Etnografi Melaka, Galeri dan Muzium Warisan Langkasuka Akademi Nik Rasyiddin dan Dr. Siti Salwa Binti Ayob dari Universiti Teknologi Mara Cawangan Perak kerana sedikit sebanyak telah menyumbang jasa dalam proses melengkapkan disertasi ini. Akhir sekali, saya ingin merakamkan jutaan terima kasih kepada ayah dan bonda saya, Dr. Haji Mohd Johari B. Ab. Hamid dan Almarhumah Puan Hajah Latifah Binti Abdullah kerana telah memberi peluang dan galakan sepanjang saya melanjutkan pengajian saya ini. Penghargaan ini juga ditujukan khas buat suami tercinta iaitu Mohd Syedi Imran Bin Mohd Dawi, anak-anak tersayang, Syedi Ali Alauddin, Siti Ani Alawiah, Siti Ain Adawiyah, Syedi Isa Iskandar dan Siti Aini Aafiyah serta seluruh ahli keluarga saya dan keluarga mertua saya kerana sentiasa memberi tunjuk ajar, kritikan dan dorongan semangat kepada saya sepanjang tempoh menyiapkan disertasi ini. Semoga kalian dirahmati oleh Allah s.w.t dan jasa kalian mendapat ganjaran daripada-Nya, Insyaallah.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan mengetengahkan objek-objek seni yang disebut dalam Hikayat Merong Mahawangsa dengan mengenal pasti artifak, objek seni, dan prasasti yang dipercayai wujud dalam era Langkasuka. Kajian ini turut mengkaji kesinambungan susur galur kesenian Melayu yang dipengaruhi dengan seni reka motif Merong Mahawangsa dengan mengenal pasti jenis-jenis seni reka motif yang diukir pada objek seni yang telah dijumpai dalam era berkenaan. Fokus kesenian Melayu boleh dibahagikan kepada tiga kategori, iaitu seni ukiran, seni seramik atau tembikar, dan kesenian kostum diraja Melayu. Kajian kualitatif ini berdasarkan pendekatan sejarah yang melibatkan pemerhatian dan rakaman visual artifak. Lokasi-lokasi kajian adalah di Muzium Arkeologi Lembah Bujang di Kedah, Muzium Negara Malaysia di Kuala Lumpur, Muzium Diraja Negeri Kedah, dan beberapa lagi kawasan yang berkaitan. Teks Hikayat Merong Mahawangsa turut dijadikan sebagai sumber data. Teori dan konsep asimilasi digunakan untuk menganalisis penggabungan elemen-elemen dominan yang terdiri daripada tiga kategori kesenian Melayu berkenaan dengan beberapa elemen seni reka motif Merong Mahawangsa. Analisis menunjukkan penggabungan dua kategori elemen berkenaan telah menghasilkan elemen-elemen baharu dan unik yang mempunyai nilai estetika yang tinggi. Dapatan kajian membuktikan terdapat 17 jenis objek seni yang terkandung dalam Hikayat Merong Mahawangsa serta kewujudan beberapa lagi artifak, prasasti atau objek seni yang dipercayai wujud pada era Langkasuka yang memperlihatkan keunikan jenis-jenis seni reka motif Merong Mahawangsa. Dapatan juga menunjukkan seni reka motif tersebut merupakan asimilasi dengan seni ukiran, seni seramik atau tembikar, dan kesenian kostum Diraja Melayu. Maka, dapatan kajian ini dapat memberi sumbangan pengetahuan yang baharu kepada penggiat seni dan sejarah tentang seni reka motif warisan Melayu berdasarkan seni reka motif Merong Mahawangsa.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

THE DEVELOPMENT OF THE ASSIMILATION OF 'MERONG MAHAWANGSA' DESIGN MOTIFS IN THE MALAY ART

ABSTRACT

This study aimed to highlight the artistic objects mentioned in *Hikayat Merong Mahawangsa* by identifying artifacts, art objects, and inscriptions that are believed to exist in the 'Langkasuka' era. This study also examined the continuity of Malay arts that were influenced by 'Merong Mahawangsa' design motifs by identifying the types of design motifs inscribed on ancient artistic objects found in that era. The focus of Malay arts can be divided into three categories, namely Malay sculptural art, ceramic art or pottery, and Malay royal costumes art. This qualitative study was based on a historical approach involving observations and visual recording of artifacts. The locations of the study were at the Lembah Bujang Archaeological Museum in Kedah, National Museum of Malaysia in Kuala Lumpur, Kedah State Royal Museum, and several other related areas. The texts of *Hikayat Merong Mahawangsa* were also used as a data source. The theory and the concept of assimilation were used to analyze the combination of the dominant elements of the three categories of Malay arts with several elements of 'Merong Mahawangsa' design motifs. The analysis showed that the combination of such design elements helped create new, unique elements with high aesthetic values. The findings showed there were 17 types of artistic objects mentioned in *Hikayat Merong Mahawangsa* and the existence of several artifacts, inscriptions, or art objects, which are believed to exist in the 'Langkasuka' era, signifying the uniqueness of the various types of 'Merong Mahawangsa' design motifs. The findings also showed that such design motifs had assimilated the Malay sculptural art, ceramic art or pottery, and Malay royal costumes art. As such, these findings can provide artists and historians with a greater insight into the understanding of the Malay arts of 'Merong Mahawangsa' design motifs.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

KANDUNGAN

Muka Surat

PERAKUAN KEASLIAN PENULISAN	ii
PENGESAHAN PENYERAHAN TESIS	iii
PENGHARGAAN	iv
ABSTRAK	v
ABSTRACT	vi
KANDUNGAN	vii
SENARAI JADUAL	xii
SENARAI RAJAH	xiii
SENARAI GAMBAR	xv
SENARAI PETA	xxii
SENARAI ILUSTRASI	xxiii
SENARAI LAMPIRAN	xxiv
BAB 1 PENGENALAN	
1.1 Pendahuluan	1
1.2 Latar Belakang Kajian	2
1.3 Pernyataan Masalah	11
1.4 Tujuan Kajian	14
1.5 Objektif Kajian	15
1.5.1 Menyenaraikan objek-objek seni yang terdapat dalam catatan Hikayat Merong Mahawangsa.	15
1.5.2 Mengenalpasti artifak yang wujud dalam era kerajaan Langkasuka.	15

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.5.3 Mengidentifikasikan jenis-jenis seni reka motif yang dipercayai telah wujud sejak zaman Merong Mahawangsa. 16

1.5.4 Menganalisa kesenian Melayu yang dipengaruhi dengan seni reka motif Merong Mahawangsa. 16

1.6 Persoalan Kajian 17

1.7 Kerangka Teori Dan Konsep Kajian 19

1.8 Batasan Kajian 21

1.8.1 Sejarah Merong Mahawangsa secara umum sebagai pengenalan kajian. 21

1.8.2 Objek seni yang terkandung dalam catatan Hikayat Merong Mahawangsa. 22

1.8.3 Kenalpasti beberapa objek seni, artifak dan prasasti yang dipercayai peninggalan dari zaman Langkasuka. 23

1.8.4 Analisis seni reka motif yang terdapat pada artifak tersebut. 23

1.8.5 Memaparkan beberapa contoh hasil kesenian Melayu di Malaysia yang telah diasimilasi dari pengaruh seni reka motif Merong Mahawangsa. 24

1.9 Kepentingan Kajian 24

Rumusan Bab 26

BAB 2 TINJAUAN LITERATUR

2.1 Pendahuluan 28

2.1.1 Sejarah Umum Merong Mahawangsa. 29

2.1.2 Objektif Kajian. 31

2.2 Sorotan Tinjauan Literatur Kajian 37

2.2.1 Hikayat Merong Mahawangsa. 37

2.2.2 Penubuhan Negara-Kota Langkasuka. 47

2.2.3 Objek Seni Dalam Hikayat Merong Mahawangsa. 66

2.2.4 Artifak Era Langkasuka. 71

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

2.2.5 Konsep Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu. 81

2.2.6 Kesenian Melayu. 85

2.2.7 Kostum Di-Raja Melayu. 91

Rumusan Bab 96

BAB 3 METODOLOGI KAJIAN

3.1 Pengenalan 97

3.2 Pendekatan Kajian 100

3.3 Populasi Dan Sampel Kajian 115

3.3.1 Objek Seni Dalam Hikayat Merong Mahawangsa. 115

3.3.2 Artifak, Objek Seni dan Prasasti Yang Wujud Sejak Zaman Era Langkasuka. 115

3.3.3 Kesenian Melayu. 117

3.4 Instrumen Pengumpulan Data 118

3.5 Kesahan Kajian Dan Kebolehpercayaan 124

Rumusan Bab 130

BAB 4 KESENIAN WARISAN PERADABAN MERONG MAHAWANGSA

4.1 Pengenalan 133

4.1.1 Kesenian Melayu Dalam Sejarah Merong Mahawangsa. 166

4.1.2 Objektif dan Persoalan Kajian. 168

4.2 Objek Seni Dalam Hikayat Merong Mahawangsa. 173

4.3 Artifak Zaman Era Langkasuka. 197

4.4 Jenis-Jenis Seni Reka Motif Merong Mahawangsa 218

4.5 Lakaran Ilustrasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa 229

Rumusan Bab 234

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

BAB 5 PERKEMBANGAN ASIMILASI SENI REKA MOTIF MERONG MAHAWANGSA DALAM KESENIAN MELAYU DI MALAYSIA

5.1 Pengenalan 238

5.2 Ukiran Tradisional Melayu 244

5.2.1 Perahu 248

5.2.2 Keris 257

5.2.3 Kacapuri 265

5.2.4 Masjid 271

5.3 Tembikar 288

5.4 Kostum Di-Raja 298

5.4.1 Tengkolok 299

5.4.2 Pakaian Peterana 304

5.4.3 Koleksi Raja-Raja Melayu Di Malaysia Yang Mempunyai Seni Reka Motif Merong Mahawangsa. 308

5.4.4 Objek Seni, Ilustrasi dan Jenis Seni Reka Motif Merong Mahawangsa. 311

5.4.4.1 Seni Ukiran Tradisional Melayu 311

5.4.4.2 Seni Seramik / Tembikar 317

5.4.4.3 Seni Kostum Di-Raja di Malaysia. 319

5.5 Faktor-Faktor Yang Mempengaruhi Kewujudan Seni Reka Motif Merong Mahawangsa 321

5.6 Kesenian Melayu Yang Terasimilasi Dengan Seni Reka Motif Merong Mahawangsa. 334

5.6.1 Seni Ukiran 335

5.6.2 Seni Seramik / Tembikar 338

5.6.3 Seni Kostum Di-Raja Malaysia 339

Rumusan Bab 340

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

BAB 6 KESIMPULAN DAN CADANGAN

6.1 Kesimpulan Kajian 342

6.2 Cadangan Dan Harapan Pengkaji 344

RUJUKAN 347

LAMPIRAN 359

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

SENARAI JADUAL

No. Jadual **Muka Surat**

No. Jadual		Muka Surat
1.1	Senarai Pentarikhan Penulisan Sejarah Hikayat Merong Mahawangsa.	5
2.1	Pengenalan Sejarah Awal Hikayat Merong Mahawangsa Dan Kedatangannya ke Tanah Melayu.	45
2.2	Kedudukan Kota Langkasuka.	50
2.3	Era Pemerintahan Kerajaan Langkasuka Menurut Zahidi Zainol Rasyid (1999).	52
2.4	Kegemilangan Lokasi Negara-Kota Langkasuka.	64
3.1	Ciri-ciri pengkajian historiografi sejarah Melayu menurut Siti Nursyahirah Mat Husin (2015) dengan kaitannya dalam kajian 'Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu'.	105
3.3	Matriks Pengumpulan Data.	121
4.1	Senarai Objek-Objek Seni Dalam Hikayat Merong Mahawangsa.	193
4.2	Senarai Objek Seni Dalam Hikayat Merong Mahawangsa Mengikut Skop Batasan Kajian.	196
4.3	Kajian Lokasi Negara-Kota Langkasuka.	198
4.4	Asas Pembuktian Kewujudan Artifak / Objek Seni Zaman Era Langkasuka.	213
5.1	Senarai Artifak, Objek Seni, Prasasti Yang Wujud Dalam Era Kerajaan Langkasuka.	242
5.2	Senarai Jenis-jenis Seni Reka Motif Merong Mahawangsa.	242
5.3	Pengaruh Kewujudan Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Di Tanah Melayu.	333

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

SENARAI RAJAH

No. Rajah **Muka Surat**

1.1	Teori Asimilasi .	20
1.2	Konsep Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu.	21
2.1	Teori Asimilasi.	82
3.1	Teori Definisi Asimilasi.	109
3.2	Percampuran antara kebudayaan masyarakat A dengan kebudayaan masyarakat B menghasilkan suatu kebudayaan yang baharu iaitu A + B.	110
3.3	Bentuk struktur sosial masyarakat yang mengalami proses asimilasi.	110
3.4	Percampuran 2 unsur sosial yang berbeza akan menghasilkan suatu unsur yang baru.	110
3.5	Konsep kajian ‘Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu.’	111
3.6	Reka Bentuk Kajian	114
4.1	Pengenalan Sejarah Merong Mahawangsa ke Tanah Melayu.	146
4.2	Legasi Raja Merong Mahawangsa di Tanah Melayu.	165
4.3	Jenis-jenis Seni Reka Motif Merong Mahawangsa.	234
5.1	Senarai Objek Seni Yang Terdapat Dalam Hikayat Merong Mahawangsa.	241
5.2	Konsep kajian ‘Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu.’	334
5.3	Asimilasi Seni Ukiran Keris Dengan Motif Makara.	335
5.4	Asimilasi Seni Ukiran Keris Dengan Motif Langkasuka.	335
5.5	Asimilasi Seni Ukiran Kayu Dengan Motif Makara.	336
5.6	Asimilasi Seni Ukiran Kayu Dengan Motif Kaligrafi.	336

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

5.7	Asimilasi Seni Ukiran Kayu Dengan Motif Langkasuka.	337
5.8	Asimilasi Seni Ukiran Kayu Dengan Motif Bunga Teratai (lotus).	337
5.9	Asimilasi Seni Ukiran Kayu Dengan Geometri.	338
5.10	Asimilasi Seni Tembikar Dengan Motif Garisan (Bergerigi).	338
5.11	Asimilasi Seni Tembikar Dengan Motif Garisan (Menegak).	339
5.12	Asimilasi Kesenian Tengkolok Dengan Motif Langkasuka.	339
5.13	Asimilasi Kesenian Muskat Dengan Motif Langkasuka.	340

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

SENARAI GAMBAR

No. Gambar		Muka Surat
2.1	Bukit Jambul: Kayuhan Singkat Di Pagi Terik oleh Saifuddin Yaakub (2014).	59
2.2	Gunung Jerai.	60
2.3	Permandangan dari Gunung Jerai.	60
2.4	Catatan yang dipamerkan di Muzium Negara Malaysia mengenai Kerajaan-Kerajaan Melayu Awal Tanah Melayu.	64
2.5	Jumpaan sebuah tempayan di tapak ekskavasi Sungai Mas, Kedah.	72
2.6	Makara.	73
2.7	Makara yang ditemui di atas Bukit St.Paul antara 1907 - 1908.	75
2.8	Batu Alas Tiang.	78
2.9	Serpihan kaca dari pelbagai jenis barangan kaca yang ditemui di Lembah Bujang.	78
2.10	Pelbagai jenis manik yang ditemui di Lembah Bujang.	79
2.11	Manik dalam pelbagai bentuk dan jenis.	79
2.12	Serpihan porselin bahagian badan dan leher.	79
2.13	Mak Yong, Jikey, Main Puteri dan Tarian Asyik merupakan budaya Melayu peradaban Langkasuka.	88
2.14	Tengkolok Dendam Tak Sudah.	92
2.15	Destar Semarak.	92
2.16	Baju Muskat Yang Di Pertuan Agong Malaysia.	94
2.17	Pending Di-Raja.	95
2.18	Keris Pendek Di-Raja.	95
3.1	Pemandangan dari Puncak Gunung Jerai, Kedah.	126

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

3.2	Tempayan.	127
3.3	Serpihan tembikar.	127
3.4	Tembikar Tradisional Mambong.	128
3.5	Rahak Menenun Terengganu Awal Abad Ke-19.	129
4.1	Hikayat Merong Mahawangsa oleh Siti Hawa Salleh.	134
4.2	Nafiri.	155
4.3	Pemandangan Dari Puncak Gunung Jerai.	158
4.4	Buah Rukam Manis.	159
4.5	Contoh Batu Yakut.	177
4.6	Replika Pintu Gerbang Kacapuri.	186
4.7	Pintu Gerbang Kacapuri.	187
4.8	Koleksi Keris Milik DYMM Sultan Abdul Hamid Halim Shah.	188
4.9	Masjid Zahir, Kedah Darul Aman.	192
4.10	Panel Lelangit Mimbar.	204
4.11	Serpihan Tembikar Dinasti Sung.	206
4.12	Kendi dan Teko Asia Barat.	206
4.13	Tempayan dari China.	207
4.14	Serpihan Porselin.	207
4.15	Pelapik Tiang.	208
4.16	Makara Lembah Bujang.	208
4.17	Batu Bersurat Ibnu Sirdhan.	209
4.18	Serpihan Seramik.	209
4.19	Perahu Sagor.	210
4.20	Makara Melaka.	211
4.21	Artifak Motif Makara 1	220

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

4.22	Artifak Motif Makara 2	221
4.23	Artifak Motif Garisan Berlingkar	222
4.24	Artifak Motif Garisan	223
4.25	Batu Nisan Makam / Kacapuri	224
4.26	Artifak Penutup Bekas Perasapan	225
4.27	Artifak Batu Bersurat Ibnu Sirdhan	226
4.28	Artifak Panel Lelangit Mimbar	227
4.29	Artifak Cepu Ke Laut	228
5.1	Motif Gagak Sura.	244
5.2	Motif Awan Larat.	245
5.3	Motif Kaligrafi.	245
5.4	Ukiran Mimbar Lama Masjid Langgar Bermotif Stupa.	246
5.5	Set Kerusi Berukiran Motif Naga.	247
5.6	Makara Dieng Jawa Tengah Koleksi Museum Nasional, Indonesia.	247
5.7	Ukiran Panel Kayu Motif Bunga Teratai.	248
5.8	Perahu Sagor Negeri Perak.	250
5.9	Hiasan Perahu Tradisional.	251
5.10	Motif Bangau.	252
5.11	Kepala Perahu.	252
5.12	Caping.	253
5.13	Motif wayang kulit.	253
5.14	Kepala Perahu Bermotif Makara.	254
5.15	Kebawah Duli Yang Maha Mulia Sultan Kedah Darul Aman ke 29 Al-Aminul Karim Sultan Sallehuddin Ibni Almarhum Sultan Badlishah.	258
5.16	Keris Tajong	259

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

5.17	Hulu Tajong Bermotifkan Langkasuka.	260
5.18	Tiang batu Intel Chola dari India Selatan.	263
5.19	Nisan Makam Sultan Al Mudzaffar Shah Bermotifkan Bunga Teratai.	264
5.20	Petikan Syahadah dari Catatan Hikayat Merong Mahawangsa.	267
5.21	Makam Sultan Mudzaffar Shah 1.	269
5.22	Nisan / Kacapuri di Makam Sultan Mudzaffar Shah 1.	269
5.23	Makam isteri Tok Ku Tuan Syed Muhammad Ahmad dalam ‘Spirit of Wood’.	270
5.24	Makam Che Ku Tuan Nawi dalam ‘Spirit of Wood’.	271
5.25	Perkarangan Telaga Tok Syeikh.	273
5.26	Telaga Tok Syeikh.	274
5.27	Menara Azan.	274
5.28	Bunga Teratai Putih.	275
5.29	Ukiran Kayu Jendela Surau.	276
5.30	Ukiran Tebuk Tembus Bermotifkan Bunga Teratai (Lotus).	277
5.31	Ukiran Dinding Surau Tok Janggut.	277
5.32	Ukiran Panel di Dinding Surau Tok Janggut.	278
5.33	Motif Bunga Teratai (lotus) Pada Ukiran Di Dinding Surau Tok Janggut.	278
5.34	Teratai.	280
5.35	Kuntuman Bunga Teratai.	280
5.36	Pintu Gerbang Makam Di-Raja Langgar.	281
5.37	KDYMM Sultan Abdul Hamid Halim Syah Ibni Al-Marhum Sultan Ahmad Tajuddin Mukarram Syah.	282
5.38	YTM Tunku Abdul Rahman Putra Al-Haj.	283
5.39	Surau Tok Janggut.	283

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi
05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

5.40 Perkarangan Masjid Zahir, Alor Star, Kedah. 284

5.41 Motif Geometri Menghiasi Dinding Masjid Zahir. 285

5.42 Seni Reka Motif Geometri. 285

5.43 Motif Kaligrafi (bulatan biru) dan Motif Langkasuka (bulatan merah). 286

5.44 Panel Mimbar yang Bermotifkan Langkasuka. 287

5.45 Motif Geometri Pada Bahagian Mimbar Masjid Zahir. 288

5.46 Tempayan. 290

5.47 Tempayan Milik Tuan Haji Abdul Rahman Merbok. 291

5.48 Tempayan Bercorak Melintang dan Bersilang (Berpalang). 292

5.49 Tembikar Tradisional Melayu Terenang Pahang Koleksi Muzium Sultan Abu Bakar, Kuantan, Pahang Yang Mempunyai Motif Bulatan. 295

5.50 Tembikar Labu dan Geluk. 295

5.51 Labu Sayong. 296

5.52 Labu Sayong dari pandangan permukaan atas. 296

5.53 Bunga Teratai Jenis Nymphaea Lotus. 297

5.54 Bunga Teratai. 297

5.55 Tengkolok Di-Raja Malaysia. 301

5.56 Koleksi Naskah Cenderamata Milik Sultan Abdul Halim Mu’adzam Shah Ibni Almarhum Sultan Badlishah. 301

5.57 Destar Lang Melayang. 302

5.58 Destar Pucuk Rebung. 303

5.59 Muskat Yang DiPertuan Agong. 306

5.60 Mess Kit Seri Paduka Baginda Yang Di-Pertuan Agong Malaysia. 308

5.61 Hulu Keris Bermotifkan Makara. 308

5.62 Pakaian Sultan Badlishah Bermotifkan Garisan dan Langkasuka. 309

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

5.63 Muskat Bermotifkan Langkasuka. 309

5.64 Pakaian Sultan Perak Bermotifkan Bunga Teratai (Lotus). 310

5.65 Busana Putera Perak Bermotif Garisan. 310

5.66 Lakaran Ilustrasi Dari Gambar Kepala Perahu Bermotif Makara Milik Kerabat Di-Raja Kelantan. 311

5.67 Lakaran Ilustrasi Dari Gambar Keris Tajong Bermotif Langkasuka. 312

5.68 Lakaran Ilustrasi Kacapuri / Nisan Bermotif Langkasuka. 313

5.69 Lakaran Ilustrasi Dari Gambar Nisan Makam Sultan Mudzaffar Shah Bermotif Bunga Teratai (Lotus). 314

5.70 Lakaran Ilustrasi Dari Gambar Panel Lelangit Mimbar Bermotif Langkasuka. 315

5.71 Lakaran Ilustrasi Dari Gambar Dinding Surau Tok Janggut Bermotif Bunga Teratai (Lotus). 316

5.72 Lakaran Ilustrasi Dari Gambar Dinding Surau Tok Janggut Bermotif Kaligrafi. 316

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

5.73 Lakaran Ilustrasi Dari Gambar Mimbar Masjid Zahir Bermotif Geometri. 317

5.74 Lakaran Ilustrasi Dari Gambar Tembikar Mambong Bermotif Garisan dan Bulatan. 317

5.75 Lakaran Ilustrasi Dari Gambar Tembikar Geluk Bermotif Garisan. 318

5.76 Lakaran Ilustrasi Dari Gambar Tembikar Labu Sayong Bermotif Bunga Teratai (lotus). 318

5.77 Lakaran Ilustrasi Dari Gambar Tengkolok Di-Raja Bermotif Garisan dan Langkasuka. 319

5.78 Lakaran Ilustrasi Muskat dari Gambar Muskat Di-Raja. 320

5.79 Kendi dan Teko Dari Asia Barat. 322

5.80 Kendi Bertangkai Dari Asia Barat. 322

5.81 Batu Bersurat Ibnu Sirdhan. 324

5.82 Pinggan Seramik. 326

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

5.83 Pecahan Porselin Biru dan Putih Zaman Ming Pada Abad ke-5 Masihi. 327

5.84 Simbol Makara. 329

5.85 Seni Khat dan Bunga Teratai Pada Kitab-Kitab Lama. 332

5.86 Lukisan Sabariah Ahmad Khan (2016) mengenai Daun Langkasuka yang diabstrak. 333

5.87 Tangan Silat Melayu yang dipercayai mempengaruhi pembentukan struktur motif Langkasuka. 333

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

SENARAI PETA

No. Peta **Muka Surat**

2.1 Kerajaan Melayu Awal, Langkasuka, Patani Besar dan Kedah Tua. 62

5.1 Negara-Negara Asia Barat. 323

5.2 Negara Iraq. 325

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

SENARAI ILUSTRASI

No. Ilustrasi **Muka Surat**

No. Ilustrasi		Muka Surat
3.1	Motif Langkasuka	129
4.1	Motif Makara Kedah	229
4.2	Motif Makara Melaka	230
4.3	Motif Garisan	231
4.4	Motif Bunga Teratai (Lotus)	232
4.5	Bentuk Geometri	232
4.6	Motif Kaligrafi	233
4.7	Motif Langkasuka	233
5.1	Bentuk Asas Stupa.	246
5.2	Bentuk Gunungan.	246
5.3	Bangau dan Okok Perahu.	257
5.4	Lakaran Motif Langkasuka.	261
5.5	Anatomi Tajong (Hulu Coteng).	261
5.6	Keris Hulu Tajong.	265
5.7	Lakaran Bunga Teratai.	279
5.8	Contoh Seni Reka Motif Langkasuka Lakaran Nik Rashiddin	287
5.9	Lakaran Motif Garisan Menegak.	293
5.10	Lakaran Motif Garisan Melintang.	293
5.11	Lakaran motif bulatan.	293
5.12	Lakaran motif garisan berombak / beralun.	293
5.13	Contoh bentuk geometri.	294

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

5.14	Motif-motif yang terdapat pada tembikar tradisional Melayu.	294
5.15	Salah Satu Motif Geometri Pada Destar Lang Melayang.	303
5.16	Salah Satu Motif Geometri Pada Destar Pucuk Rebung.	304
5.17	Motif Garisan Beralun.	307
5.18	Motif Langkasuka Yang Terdapat Pada Keris Tajong.	312
5.19	Motif Langkasuka Yang Terdapat Pada Kacapuri.	313
5.20	Motif Langkasuka Dari Gambar Panel Lelangit Mimbar.	315
5.21	Motif Langkasuka Daripada Ilustrasi Tengkolok Di-Raja.	319
5.22	Motif Langkasuka Daripada Ilustrasi Muskat Di-Raja.	320

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

SENARAI LAMPIRAN

1	Salahsilah Keturunan Sultan Kedah	359
2	Artikel Utusan Online : Persoalan Langkasuka Masih Belum Selesai	366
3	Artikel Utusan Online : Merungkai Sejarah Lembah Bujang	370
4	Artikel Utusan Online : Penemuan Makara Bukti Keujudan Melaka	377
5	Artikel Utusan Online : Misteri Kerajaan Melayu Kedah Tua	379
6	Kajian Lapangan	383

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

BAB 1

PENGENALAN

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.1 Pendahuluan

Kajian disertasi yang bertajuk 'Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu' ini merupakan kajian berbentuk kualitatif. Kajian disertasi ini menyentuh tentang perihal pengaruh seni reka motif Merong Mahawangsa dalam kesenian Melayu. Terdapat tiga jenis kesenian Melayu yang dikupaskan dalam kajian ini. Antaranya ialah seni ukiran, seni seramik dan seni kostum Di-Raja di Malaysia. Seni Reka Motif Merong Mahawangsa ini dikenalpasti berdasarkan kepada penemuan beberapa artifak atau objek seni yang dipercayai wujud sekitar tahun kerajaan Langkasuka, iaitu tampok pemerintahan daripada Raja Merong Mahawangsa. Lazimnya penemuan artifak dan objek seni tersebut ditemui di sekitar utara Semenanjung Malaysia, iaitu kawasan yang dipercayai penempatan awal kerajaan

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Langkasuka. Sehubungan dengan itu, kajian ini turut menyentuh sejarah Merong Mahawangsa secara umum bagi mengenalpasti lokasi awal penempatan kerajaan Langkasuka. Daripada penemuan artifak dan objek seni tersebut, pengkaji mengidentifikasikan jenis-jenis Seni Reka Motif Merong Mahawangsa. Jenis-jenis seni reka motif tersebut diidentifikasikan dengan cara menganalisa beberapa unsur seperti pengaruh budaya dan keagamaan, pengaruh persekitaran dan perubahan yang berlaku pada bentuk serta perkembangan rekaan motif tersebut. Ia bertujuan bagi memperlihatkan proses asimilasi seni reka motif tersebut ke dalam seni ukiran Melayu, seni tembikar dan juga seni kostum Di-Raja di Malaysia.

1.2 Latar Belakang Kajian

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Hikayat Merong Mahawangsa merupakan sebuah karya epik berkonsepkan sastera sejarah. Ia diklasifikasikan sebagai hasil kesusasteraan Melayu tradisional. Hikayat Merong Mahawangsa didokumentasikan atas perkenan dan perintah raja Melayu ketika zaman itu agar asal-usul keturunan baginda diketahui oleh masyarakat umum. Unsur-unsur mitos, lagenda dan cerita asal-usul yang menjadi tradisi lisan masyarakat sezaman ketika itu telah dapat mencipta suatu keajaiban kepada hasil penulisan penceritaan hikayat tersebut. Hasil penulisan hikayat ini dapat memberi gambaran yang menakjubkan kepada masyarakat umum tentang salasilah keturunan raja Melayu serta dapat mempertahankan kuasa pemerintahan dan kepatuhan rakyat terhadap baginda.

Hal ini diperkukuhkan lagi berdasarkan pernyataan daripada Siti Hawa Haji Salleh (1998) iaitu;

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

> "Sesebuah penulisan sejarah seperti hikayat ini ditulis untuk memenuhi perintah raja yang menginginkan asal usul keturunannya diketahui oleh orang-orang terkemudian. Raja mahu supaya asal usulnya diberi gambaran yang menakjubkan sehingga dapat mengekalkan kuasa dan kehairanan rakyat terhadap dirinya."

Hikayat Merong Mahawangsa merupakan penulisan berkonsepkan sejarah tradisional yang dianggap baru jika dibandingkan dengan penulisan sejarah yang lain seperti Hikayat Raja Pasai yang ditulis antara abad ke-14 dan ke-15, serta Sulalat Al-Salatin (Sejarah Melayu) dikarang antara tahun 1612 dan 1613. Sukar untuk menyatakan ketepatan tarikh penulisan Hikayat Merong Mahawangsa. Ini kerana, dalam bahagian-bahagian tertentu pada hikayat ini telah berkembang secara penceritaan berbentuk lisan. Segelintir pengkaji sejarah berpendapat, berkemungkinan hikayat tersebut dipercayai telah wujud sekitar tahun 1800. Ini kerana berdasarkan kepada perkembangan kegiatan penulisan di negeri Kedah sudah mantap antara tahun 1625 hingga 1784. Pernyataan ini berdasarkan kepada kenyataan Siti Hawa Haji Salleh (1998) iaitu;

> "Naskhah Undang-undang Kedah yang terdiri daripada beberapa bahagian mencatat tahun karya tersebut ditulis. Bahagian pertama undang-undang ini, iaitu 'Undang-undang Pelabuhan', telah ditulis pada tahun 1035 Hijrah, bersamaan tahun 1625 Masihi. Disebutkan juga bahawa undang-undang tersebut telah dituliskan pada zaman pemerintahan Sultan Rijaluddin Syah (1625-1651). Bahagian yang diberi nama 'Tembera Datuk Seri Paduka Tuan' pula ditambah kepada undang-undang tersebut pada tahun 1078 Hijrah bersamaan tahun 1667

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Masihi, manakala ‘Undang-undang 1199 Hijrah’ dikatakan diperbuat pada tahun 1199 Hijrah bersamaan 1784 Masihi.”

Akan tetapi, menurut Kay Suhaimi (2017) pula, Hikayat Merong Mahawangsa ditulis pada zaman pemerintahan Sultan Mu’adzam Shah Ibni Almahrum Sultan Mudzaffar Shah, iaitu sekitar tahun 1179 hingga 1202 masihi. Baginda sultan merupakan generasi yang ke-7 dari susur jalur keturunan Raja Merong Mahawangsa.

Pendapat tersebut turut disokong oleh penggiat laman sosial, Wujud (2011). Menerusi penulisan beliau yang bertajuk ‘Sejarah Asal Hikayat Merong Mahawangsa!’, beliau menyatakan tiada sesiapa (pihak) yang dapat kepastian yang tepat tentang bila Hikayat Merong Mahawangsa pertama kali dikarang. Namun begitu, pembayang utama mungkin boleh dinilai berdasarkan mukadimah yang berbunyi;

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

"Adalah pada suatu masa zaman Sultan Muazzam Shah ibnu Sultan Muzalfal Shah yang maha mulia kerajaan negeri Kedah, pada suatu hari baginda keluar ke penghadapan, …"

Menurut Wujud (2011) lagi, tahun pemerintahan Sultan Muazzam Shah sebenarnya dari tahun 1179–1201. Akan tetapi, R.O. Winstedt mengusulkan tahun 1612 sebagai tahun asalnya. Namun begitu, beberapa sejarawan Kedah meragui anggapan ini kerana kegiatan penulisan sastera Melayu belum berkembang ketika itu. Oleh yang demikian, kebanyakkan sejarawan berpendapat bahawa manuskrip asli hikayat ini ditulis pada abad ke-19.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Jadual 1.1

Senarai Pentarikhan Penulisan Sejarah Hikayat Merong Mahawangsa.

Bil.	Sumber Rujukan	Penulisan Dan Tahun Kewujudan
1.	Siti Hawa Haji Salleh (1998)	Hikayat Raja Pasai, abad ke-14 dan ke-15 Sulalat Al-Salatin, antara tahun 1612 dan 1613 Naskhah Undang-undang Kedah:- i- Undang-undang Pelabuhan 1035 Hijrah, bersamaan tahun 1625 Masihi ii- Tembera Datuk Seri Paduka Tuan 1078 Hijrah bersamaan tahun 1667 Masihi iii- Undang-undang 1199 Hijrah 1199 Hijrah bersamaan 1784 Masihi Hikayat Merong Mahawangsa, 1880 Masihi
2.	Kay Suhaimi (2017)	Hikayat Merong Mahawangsa, sekitar tahun 1179 hingga 1202 masihi.
3.	Wujud (2011)	Hikayat Merong Mahawangsa, pada abad ke-19

Pada umumnya, Husaini (2010) berpendapat definisi bagi Merong Mahawangsa ialah ‘Merong’ adalah Naga Laut, yakni yang menguasai perairan, ‘Maha’ ialah pembesar ataupun pemimpin dan manakala ‘wangsa’ membawa maksud harimau iaitu yang mempunyai kekuasaan daratan. Berdasarkan definisi tersebut, pengkaji mentafsirkan bahawa Merong Mahawangsa adalah pembesar atau pemimpin yang menguasai perairan dan juga di daratan. Definisi tersebut turut menjadi pengaruh

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

kepada seni reka motif Melayu seperti seni reka motif ukiran pada kayu, keris, seni reka tekstil, seni reka logo, seni kostum Di-Raja dan sebagainya.

Namun begitu, menurut James Low melalui penterjemah Johan Ahmad (2018) telah mengesan etimologi nama Merong Mahawangsa. Menurut beliau, 'Merong' adalah berasal dari perkataan Siam yang sering digunapakai dalam karya astronomi atau astrologi. Perkataan tersebut didefinasikan sebagai lelaki yang boleh menukar bentuk dengan cara yang luar biasa. Menurut beliau lagi, seorang pendeta Buddha ada memberitahu bahawa gelaran 'Merong Mahawangsa' adalah gelaran yang diberikan kepada seorang ketua tentera dan juga signifikan untuk lelaki yang boleh mengubah penampilan secara luar biasa. Tambahan beliau, 'Maha' bermaksud ia perlu dipatuhi, angkuh, hebat, unggul dan sebagainya dalam Bahasa Sanskrit. Manakala 'Bangsa' dalam istilah Sanskrit bermaksud bangsa, keturunan dan kasta. Perkataan ini telah digunapakai oleh orang Melayu mengikut ortografi asalnya, akan tetapi orang Siam dan Achin mengubahnya kepada 'Wongsa' dan 'Wangsa'.

Langkasuka merupakan kerajaan awal yang ditubuhkan oleh Raja Merong Mahawangsa. Menurut sumber dari 'Kedah Zaman Silam', hasil penulisan Dato' James F.Augustine (1996), anggaran jangka hayat Raja Merong Mahawangsa adalah pada tahun 1218 hingga 1286 Masihi. Penempatan kerajaan naungan dibina oleh beliau pula bersambung di kedua-dua belah puncak tertinggi di negeri Kedah. Kerajaan ini juga digelar sebagai Negeri Melayu Purba kerana Langkasuka merupakan antara kerajaan tertua yang pernah bertapak di Tanah Melayu. Ini kerana, menurut Mohd Zamberi A. Malik (2011), kerajaan tersebut dipercayai ditubuhkan pada abad pertama masihi. Manakala kekuasaan pemerintahan kerajaan Langkasuka ini bertahta selama beratus-

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

ratus tahun lamanya. Raja Merong Mahawangsa merupakan raja pertama dalam tampuk pemerintahan kerajaan Langkasuka.

Akan tetapi, dalam catatan ‘At-Tarikh Salasilah Negeri Kedah’ yang dikarang oleh Muhammad Hassan Bin Dato’Kerani Muhammad Arshad (2018) ada menyatakan bahawa Maharaja Derbar Raja merupakan raja pertama yang memerintah Kota Langkasuka. Perkara ini adalah bersandarkan kepada petikan berikut;

> “Ada pun kota itu ditambuk (tambak) dengan tanah serta ditanam buluh-buluh duri di atas kota itu dan diperbuat tiga pintu gerbang. Hatta tiada berapa lama siaplah sekaliannya, cukup dengan Balai Penghadapan dan banyak rumah yang dibangunkan kelilingnya. Maka segala ketuha-ketuha mereka itu berhimpun perbuat tempat kedudukan. Maka sampai hari yang baik Maharaja Derbar Raja pun bersemayamlah di dalam istana kota itu. Hatta berhimpunlah segala Tan Derma Dewa dan Tun Perkasa dan lain-lain ketuha di Balai Penghadapan, mengadap Maharaja Derbar Raja, lalu bertitah hendak taruh nama kota dan hendak beri pangkat-pangkat menteri. Maka muafakat yang tersebut dinamakan Kota Langkasuka…”

05-4506832 Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah ptbupsi

Dalam Hikayat Merong Mahawangsa, dicatatkan bahawa Raja Merong Mahawangsa merupakan raja pemerintah kerajaan Langkasuka yang pertama. Manakala dalam catatan ‘At-Tarikh Salasilah Negeri Kedah’ pula menyebut Maharaja Derbar Raja sebagai raja pemerintah kerajaan Kota Langkasuka yang pertama. Walaupun catatan dari dua sumber sejarah ini terdapat perbezaan dari segi nama raja pemerintah Langkasuka, menurut Haji Ibrahim Ismail (2008) kedua-dua nama raja

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

pemerintah ini adalah orang yang sama. Ini kerana menurut beliau, dalam catatan 'At-Tarikh Salasilah Negeri Kedah' menyebut Maharaja Derbar Raja dating dari Negeri Gumrun di dalam Tanah Parsi. Manakala dalam catatan Hikayat Merong Mahawangsa pula ada menyatakan bahawa Merong Mahawangsa berasal dari Rom. Negeri Rom adalah wilayah empayar Parsi iaitu wilayah 'Rom Orient'.

Selain daripada itu, Haji Ibrahim Ismail turut menyatakan bahawa Maharaja Derbar Raja membuat istananya 'Kota Langkasuka' di Sok iaitu kira-kira enam puluh batu ke Timur Gunung Jerai. Manakala Merong Mahawangsa pula mendirikan istananya di Timur Gunung Jerai iaitu berhampiran dengan laut dan menamakan istananya dengan nama Kota Langkasuka juga. Oleh yang demikian, beliau berpendapat bahawa kedua-dua nama raja tersebut adalah orang yang sama.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Menurut Johan Ahmad (2018), 'Langkasuka' dalam Bahasa Sanskrit bermaksud menggembirakan. Perkataan 'Lanka' dan 'Suka' adalah yang dipinjam Bahasa Melayu dari Bahasa Sanskrit bagi menggambarkan keriangan, kegembiraan dan sebagainya. Dalam catatan Hikayat Merong Mahawangsa yang diterjemahkan oleh Siti Hawa Haji Salleh (1998) ada juga menyatakan tentang suasana ketika pembinaan kota tersebut. Masyarakat ketika itu mengerjakannya dengan keadaan yang bersuka-sukaan serta dijamu dengan pelbagai haiwan buruan sebagai hidangan santapan. Setelah siap pembinaan balai kota tersebut, ia dinamakan dengan nama 'Langkasuka'.

Jumpaan beberapa artifak, prasasti dan objek seni di beberapa kawasan di Negeri Kedah seperti Lembah Bujang, Langgar di Alor Star dan Kota Kuala Muda telah menarik perhatian pengkaji untuk mengetahui kesinambungannya dengan sejarah

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Merong Mahawangsa. Episod pelayaran Merong Mahawangsa yang sarat dengan misi dari Rom ke Asia adalah merupakan titik permulaan kepada beberapa perkembangan termasuklah ketamadunan manusia serta perkembangan seni reka motif di Asia Tenggara, khususnya negara yang asal usulnya dari lingkaran pemetaan Tanah Melayu seperti Malaysia. Penemuan Makara iaitu dipercayai sebagai hiasan pintu gerbang di zaman kerajaan Merong Mahawangsa di Sungai Mas, Kedah oleh pihak pengkaji arkeologi negara, menjadi pemangkin kepada pengkaji untuk mengetahui lebih lanjut dari mana asal usul pengaruh seni reka motif pada artifak tersebut. Jumpaan makam Sultan Al-Mudzaffar Shah 1136m – 1179m iaitu Sultan Kedah yang pertama memeluk Islam turut memperlihatkan ukiran bermotif pada batu nisan makam tersebut.

Pengkajian mengenai ‘Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu’ ini adalah untuk melihat kesinambungan warisan kesenian dari peradaban era Langkasuka dalam kesenian Melayu. Rentetan daripada tujuan tersebut, objektif utama yang perlu dititipkan pengkajian ini adalah menyenaraikan objek-objek seni yang dicatat dalam Hikayat Merong Mahawangsa. Ini kerana, ia sebagai suatu pembuktian awal yang menyatakan tentang kewujudan objek-objek seni yang berhubungkait dengan kesenian Melayu dalam sejarah Merong Mahawangsa.

Manakala objektif yang kedua dalam pengkajian ini adalah mengenalpasti artifak, objek seni atau prasasti yang dipercayai wujud dalam era kerajaan Langkasuka. Pengecaman ini adalah berdasarkan kepada lokasi penemuan serta anggaran tahun kewujudan artifak, objek seni atau prasasti tersebut. Objektif ini dianggap penting kerana dari jumpaan-jumpaan tersebut menjadi sampel rujukan kepada pengkaji untuk

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

mengidentifikasikan jenis-jenis seni reka motif yang dipercayai telah wujud sejak era Langkasuka, iaitu sebagai objektif kajian yang ketiga dalam pengkajian ini. Objektif terakhir dalam kajian 'Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu' ini ialah menganalisa kesenian Melayu yang terasimilasi dengan motif-motif kesenian Merong Mahawangsa.

Kesenian melayu mempunyai dua aliran bidang iaitu seni rupa dan seni persembahan. Dalam pengkajian ini menitikberatkan tentang aliran seni rupa dalam kesenian Melayu. Seni rupa dalam Alam Melayu wujud bagi memenuhi keperluan dan kehendak masyarakat Melayu ketika itu. Kewujudan seni tersebut menjadi peralatan yang memudahkan urusan kehidupan masyarakat pada zaman tersebut. Pernyataan ini disokong oleh kenyataan dari Rahmah Bujang dan Nor Azlin Hamidon (2002);

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

> "Seni rupa Melayu wujud untuk mengisi pelbagai tuntutan dan keperluan orang Melayu. Kewujudannya boleh sahaja diperkatakan sebagai mengisi keperluan manusia terhadap peralatan yang dapat membantu memudahkan urusan kehidupan seperti mana kewujudan kacip dan cimbal pada tepak sirih, tikar mengkuang sebagai pengalas punggung, kain batik sebagai pakaian penutup tubuh, kain kampuh sebagai kain buaian bayi, jebak burung sebagai alat penangkap burung, atau tempayan untuk mengisi air basuh kaki ditepi tangga rumah Melayu."

Ini membuktikan bahawa kewujudan seni dalam masyarakat Melayu pada awalnya adalah untuk memenuhi keperluan dalam memenuhi kehendak manusia untuk meneruskan kelangsungan hidup. Perkara ini sejajar dengan pandangan yang

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

diutarakan oleh Harozila Ramli, Tajul Shuhaizam, Mohd Zaihidee Arshad (2019) iaitu perhubungan manusia sejagat dengan persekitaran semulajadi membentuk tingkah laku dalam memenuhi tuntutan hidup dari segi fizikal, sosial dan budaya.

Dalam pengkajian 'Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu' ini menyentuh tiga aspek kategori kesenian Melayu. Kesenian Melayu tersebut adalah terdiri daripada Seni Ukiran, Seni Seramik dan seni kostum DiRaja di Malaysia. Umumnya ketiga-tiga kategori kesenian ini adalah kesenian yang begitu sinonim dalam masyarakat Melayu khususnya. Pengkaji akan memaparkan contoh seni reka Motif Merong Mahawangsa yang terasimilasi bersama dengan tiga kategori kesenian tersebut dalam dapatan kajian ini.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.3 Pernyataan Masalah

Umumnya masyarakat hari ini tidak mengenali seni reka motif yang dipengaruhi oleh motif yang wujud sejak zaman Merong Mahawangsa. Kurang pendedahan mengenainya menyebabkan masyarakat lebih gemar mengklasifikasikan seni reka tersebut bermotifkan flora, fauna ataupun geometri. Tidak dinafikan dengan cara tersebut, pereka seni senang mengolah sesuatu hasil seni. Namun begitu, disebalik setiap rekaan pasti ada unsur-unsur pengaruh dan asal kewujudannya. Sebagai contoh motif naga laut. Secara umumnya, masyarakat lebih mengenali motif tersebut adalah pengaruh daripada Buddha. Akan tetapi, di Tanah Melayu khususnya Malaysia, motif tersebut ada pada jumpaan artifak seperti Makara, yang dipercayai wujud dari zaman pemerintahan kerajaan Merong Mahawangsa. Akan tetapi, Raja Merong Mahawangsa

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

bukanlah dari keturunan Buddha. Pernyataan ini berdasarkan kepada kenyataan dari Hikayat Merong Mahawangsa yang diperkenalkan oleh Siti Hawa Haji Salleh (1998);

> "Maka tempayan yang besar dari negeri Kelinggi itu pun dibawa oranglah naik daripada kapal Rom itu ke darat, disandarkan pada sepohon kayu yang bernama rukam yang besar seperti gelung aring rupa besarnya. Maka dipersembahkan oranglah tempayan itu kepada Raja Merong Mahawangsa. Maka ia pun diamlah hingga bersimpan siap segala perkakas dan kelengkapan dibawa turun ke kapal hendak berlayar. Maka sampailah pada hari yang baik, saat yang sejahtera, Maka Raja Merong Mahawangsa pun berlayarlah ke negeri Rom. Tatkala itu dipandang oleh Raja Merong Mahawangsa ke sebelah tanah daratan Pulau Lada itu pun sudah menjadi daratan. Akhirnya disebut orang Bukit Lada namanya dan Pulau Jambul itu pun boleh sempurna juga akhirnya, nama Bukit Jambul, selaku Pulau Seri itu sangatlah sudah hendak menjadi bertemu dengan daratan, akhirnya bernama Gunung Jerai kerana sebab tingginya. Maka dipandangnya pula ke sebelah utara barat laut seperti Tanjung Bara yang lakunya lagi ke tengah laut dengan Pulau Keriang itu pun rupanya tiada lama lagi hendak bersatu dengan tanah daratan juga, akhirnya bernama bukit tunjang dan sebiji itu Gunung Keriang namanya. Itulah umurnya peninggal Raja Merong Mahawangsa pulang ke negeri Rom itu. Maka ia pun berlayarlah menuju laut arungan yang besar."

Pernyataan tersebut menjelaskan bahawa setelah mendapat perkhabaran putera raja Rom selamat dikahwinkan dengan puteri Raja Benua China, maka Raja Merong Mahawangsa persiapkan diri untuk pulang semula ke tanah airnya sambil menurunkan tahta kepada anakandanya bagi mewarisi kerajaan yang telah dibina sekian lama berada

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

di Langkasuka tersebut. Pernyataan ini menunjukkan bahawa Raja Merong Mahawangsa berasal dari Rom.

Selain dari memperbetulkan persepsi masyarakat tentang keaslian asal usul sesuatu seni reka motif, kajian ini turut memperlihatkan beberapa jenis seni reka motif yang telah lama wujud dalam Alam Melayu, terutama sekali melibatkan negeri yang terletak di utara Semenanjung Malaysia, yang dahulunya dibawah pemerintahan empayar kerajaan Langkasuka, iaitu kerajaan naungan Raja Merong Mahawangsa.

Sehubungan dengan itu, permasalahan kajian yang kedua ialah beberapa objek seni yang terdapat dalam Hikayat Merong Mahwangsa jarang diketengahkan dan belum pernah dikupas dengan lebih terperinci mengenainya. Contoh objek seni yang dinyatakan dalam Hikayat Merong Mahawangsa ialah tempayan, melalui petikan berikut;

> Maka titah raja Kelinggi, ″Baiklah, jika demikian, adalah sebiji tempayan yang besar daripada orang tua hamba. Itulah hamba berikan pada raja tuan hamba.” Lalu disuruh oleh raja Kelinggi ambil tempayan itu.

Di samping itu, kedatangan Merong Mahawangsa ke Tanah Melayu bukan sahaja turut menjadikan masyarakat tempatan hidup dengan pemerintahan kerajaan yang berwibawa, malah turut membentuk masyarakat hidup bertamadun dengan wujudnya perdagangan serta membawa perubahan dan perkembangan dalam aspek kebudayaan dan kesenian. Sehingga ke hari ini, perkara tersebut jelas dapat dilihat, diamalkan dan menjadi warisan turun temurun dikalangan masyarakat. Malahan pada

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

koleksi-koleksi istana atau kerabat diRaja turut dihiasi motif-motif kesenian yang unik dan berestetika.

Pengkaji menjalankan kajian yang bertajuk ‘Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu’ ini adalah untuk memberi suatu pengetahuan baharu kepada masyarakat umum tentang sebahagian seni reka motif dalam kesenian Melayu terutama sekali seni ukiran, seni seramik dan kostum Di-Raja Malaysia adalah pengaruh dari seni reka motif Merong Mahawangsa. Kajian disertasi ini adalah menyentuh tentang perkembangan asimilasi seni reka motif yang dipercayai telah wujud sejak zaman kerajaan Langkasuka, iaitu tampok pemerintahan Raja Merong Mahawangsa.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.4 Tujuan Kajian

Kajian ‘Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu’ ini dilaksanakan bertujuan untuk melihat penyatuan beberapa unsur seperti pengaruh budaya, pengaruh keagamaan dan pengaruh persekitaran yang terkait dalam proses asimilasi seni reka motif Merong Mahawangsa sehingga mempengaruhi seni reka motif ketiga-tiga kesenian Melayu iaitu seni ukiran, seni seramik dan seni kostum Di-Raja di Malaysia. Kajian ini juga menjadi sebahagian rujukan kepada pengkaji akan datang tentang seni reka motif di Malaysia, khususnya dalam kesenian Melayu.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.5 Objektif Kajian

1.5.1 Menyenaraikan objek-objek seni yang terdapat dalam catatan Hikayat Merong Mahawangsa.

Objektif pertama kajian 'Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu' ini diwujudkan ialah menyenaraikan beberapa objek seni yang terdapat dalam catatan Hikayat Merong Mahawangsa. Objektif ini adalah penting kerana untuk mengenalpasti kewujudan sesuatu jenis objek seni ketika zaman Merong Mahawangsa serta mengetahui fungsinya pada waktu tersebut.

Setiap objek seni yang tertulis dalam Hikayat Merong Mahawangsa tersebut akan disenaraikan mengikut jenis objek seni, fungsinya dan dinyatakan pada muka surat berapa dalam catatan hikayat tersebut. Setiap objek seni tersebut akan dinyatakan sekali dengan petikan daripada Hikayat Merong Mahawangsa.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.5.2 Mengenalpasti artifak yang wujud dalam era kerajaan Langkasuka.

Setelah objektif pertama dikenalpasti, pengkaji menetapkan objektif kajian bagi pengkajian 'Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu' ini ialah mengenalpasti artifak, objek seni ataupun prasasti yang dipercayai wujud dalam era kerajaan Langkasuka. Penelitian perkara ini dilihat melalui kajian lapangan ke tempat-tempat yang berkaitan dengan sejarah Merong Mahawangsa. Kemudian pengkaji mengambil kira tentang pentarikhan atau anggaran tahun kewujudan artifak, objek seni atau jumpaan prasasti tersebut serta kaitannya dengan

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

tahun kewujudan era kerajaan Langkasuka. Selain daripada itu, proses identifikasi ini turut memaparkan siapa individu atau pengkaji terdahulu yang telah membuat kajian mengenainya, tahun terbitan, objek yang dijumpai, hasil kesenian yang ditemui, lokasi penemuan, tempat objek tersebut dipamerkan, fungsi artifak atau hasil seni tersebut dan sebagainya.

1.5.3 Mengidentifikasikan jenis-jenis seni reka motif yang dipercayai telah wujud sejak zaman Merong Mahawangsa.

Sehubungan dengan itu juga, pengkaji turut mengidentifikasikan jenis seni reka motif yang terdapat pada jumpaan artifak dan prasasti tersebut. Proses kenalpasti motif-motif tersebut dilaksanakan berdasarkan pemerhatian, rakaman visual dan juga analisis dokumen dari sumber sekunder. Tujuan identifikasi ini dilakukan adalah untuk memudahkan pengkaji mengklasifikasikan jenis seni reka motif yang dipercayai telah wujud sejak era kerajaan Langkasuka tersebut adalah sebagai seni reka motif Merong Mahawangsa.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.5.4 Menganalisa kesenian Melayu yang dipengaruhi dengan seni reka motif Merong Mahawangsa.

Objektif yang terakhir dalam kajian mengenai ‘Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu’ ini adalah, menganalisis kesenian Melayu yang terasimilasi dengan seni reka motif Merong Mahawangsa.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Dalam pengkajian ini, kesenian Melayu yang menjadi pemerhatian pengkaji ialah seni ukiran Melayu, seni seramik dan juga seni kostum DiRaja Melayu khususnya di Malaysia. Ketiga-tiga aspek kesenian ini dipilih berdasarkan kepada beberapa sedutan petikan mengenai objek seni yang ada dinyatakan dalam Hikayat Merong Mahawangsa. Seni seramik dan seni kostum Di-Raja Di dalam penulisan hikayat tersebut ada ditulis tentang beberapa objek seni. Oleh yang demikian, pengkaji mengfokuskan tiga kategori kesenian Melayu tersebut dalam penyelidikan ini.

1.6 Persoalan Kajian

Apakah objek seni yang terdapat dalam catatan Hikayat Merong Mahawangsa?

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Persoalan pertama dalam pengkajian ‘Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu’ ialah mengenai jenis-jenis objek seni yang terkandung dalam catatan Hikayat Merong Mahawangsa. Jenis objek seni yang terdapat dalam hikayat tersebut tidak dikategorikan dengan jenis-jenis tertentu bentuk kesenian. Tetapi untuk menjawab persoalan kajian yang pertama ini, pengkaji menyatakan sedutan petikan yang menyebut tentang objek seni tersebut serta menerangkan tentang fungsinya. Kemudian pengkaji menyenaraikan ke semua objek seni tersebut dalam bentuk jadual.

Apakah artifak, objek seni atau prasasti yang dipercayai telah wujud sejak era kerajaan Langkasuka?

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Persoalan tentang apakah artifak yang dipercayai telah wujud sejak zaman Merong Mahawangsa ini adalah menanyakan jenis-jenis artifak yang dijumpai sekitar tahun pemerintahan kerajaan Langkasuka. Pengkaji memaparkan beberapa jumpaan artifak, objek seni atau prasasti yang dipercayai wujud sekitar tahun pemerintahan tersebut yang mempunyai unsur-unsur kesenian.

Artifak-artifak tersebut dikemukakan dalam bab 4 kajian iaitu bahagian dapatan kajian 'Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu'. Dalam bab tersebut, pengkaji memaparkan beberapa artifak yang dipercayai wujud pada era pemerintahan kerajaan Langkasuka berdasarkan kepada rekod jumpaan artifak tersebut.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Pada jumpaan artifak tersebut, pengkaji juga turut menyatakan tarikh dapatan kajian, lokasi pameran, lokasi jumpaan, tahun kewujudan, material dan fungsi artifak tersebut sebagai data dalam hasil dapatan kajian ini. Koleksi artifak dan prasasti tersebut didapati dari sumber hasil kajian lapangan pengkaji dan juga daripada hasil kajian oleh pengkaji terdahulu

Bagaimanakah rupa seni reka motif Merong Mahawangsa?

Persoalan kedua dalam pengkajian ini adalah mengfokuskan kepada dapatan kajian tentang artifak, objek seni atau prasasti yang mempunyai motif-motif yang tertentu. Motif-motif tersebut akan dikenalpasti dan akan dikategorikan kepada beberapa jenis seni reka motif.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Tujuan persoalan ini diwujudkan dalam pengkajian ini adalah untuk mengenalpasti bagaimana rupa seni reka motif Merong Mahawangsa dan berapa jenis seni reka motif tersebut.

Apakah kesenian Melayu yang terasimilasi dengan seni reka motif Merong Mahawangsa?

Persoalan yang terakhir dalam pengkajian disertasi ini adalah untuk mengenalpasti kesenian Melayu di Malaysia ini yang mempunyai pengaruh dari kesenian Langkasuka. Kesenian Melayu yang diberi penekanan dalam disertasi ini adalah seni ukiran, seni tembikar/seramik dan kesenian pada kostum DiRaja yang terdapat di Malaysia.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Perbandingan umum dilakukan bagi memperlihatkan persamaan mahupun perbezaan antara kesenian Melayu di Malaysia dengan kesenian Langkasuka, terutama sekali pada seni reka motif. Ia memperlihatkan tiga kategori kesenian Melayu tersebut yang mengalami proses terasimilasi dengan seni reka motif Merong Mahawangsa Data kajian mengenai perkara ini dimuatkan dalam bab dapatan kajian iaitu bab 4 dalam disertasi ini.

1.7 Kerangka Teori Dan Konsep Kajian

Kajian ‘Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu’ ini telah menggunakan teori definisi asimilasi. Asimilasi adalah penyatuan dua unsur, iaitu antara unsur bersifat majoriti dengan unsur bersifat minoriti

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

sehingga menjadi unsur yang baharu. Teori ini berdasarkan kepada definisi teori asimilasi merujuk dari Kamus Bahasa Melayu (2008-2015) iaitu bermaksud pemaduan bermacam-macam jenis atau berbagai-bagai unsur menjadi satu.

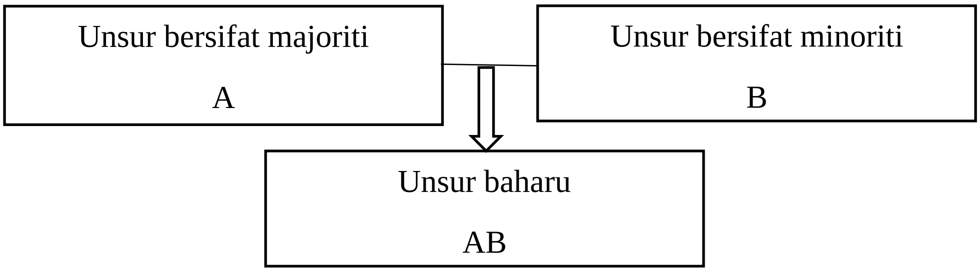

Rajah 1.1. Teori Asimilasi. Diadaptasi dari definisi asimilasi dalam Kamus Bahasa Melayu, 2008-2015.

Berdasarkan kepada Teori Asimilasi tersebut, pengkaji telah merangka suatu konsep kajian yang dilabelkan sebagai Konsep Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu. Dalam konsep kajian ini, unsur yang dilabel sebagai A iaitu unsur majoriti adalah terdiri daripada tiga jenis kesenian Melayu, iaitu seni ukiran, seni seramik dan seni kostum Di-Raja di Malaysia. Manakala unsur B pula, iaitu unsur bersifat minoriti ini terdiri daripada motif-motif Merong Mahawangsa. Pencantuman antara dua unsur tersebut mewujudkan suatu unsur yang baharu, iaitu dilabelkan sebagai unsur AB. Unsur tersebut adalah keunikan kesenian Melayu, hasil dari asimilasi antara kesenian Melayu dengan motif-motif Merong Mahawangsa. Keterangan terperinci mengenai teori dan konsep kajian ini diperjelaskan lagi dalam Bab 3 Metodologi Kajian.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

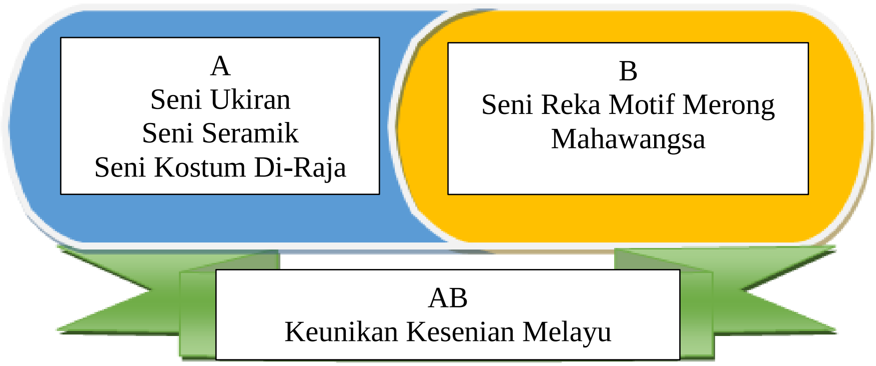

Rajah 1.2. Konsep Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu.

1.8 Batasan Kajian

1.8.1 Sejarah Merong Mahawangsa secara umum sebagai pengenalan kajian.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Kajian mengenai 'Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu' ini ada menyatakan sejarah Merong Mahawangsa secara umum sebagai pengenalan kajian.

Pengenalan mengenai sejarah Merong Mahawangsa secara umum adalah penting untuk menceritakan serba sedikit latar belakang tentang kedatangan Merong Mahawangsa ke Tanah Melayu. Penceritaan kedatangan beliau dipetik secara umum agar masyarakat dapat mengenali peristiwa bagaimana kedatangan Raja Merong Mahawangsa tiba ke Tanah Melayu dan bagaimana tertubuhnya kerajaan Langkasuka di Tanah Melayu.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Pembentukan kerajaan Langkasuka di bawah naungan pemerintahan Raja Merong Mahawangsa menjadikan ketamadunan masyarakat ketika itu berkembang pesat sehingga lahirnya kebudayaan dan kesenian dalam kehidupan seharian mereka. Aktiviti kemasyarakatan dan perdagangan yang dijalankan dalam masyarakat Langkasuka turut menjadi faktor perkembangan kebudayaan dan kesenian di kalangan mereka.

Oleh yang demikian, pengkaji merasakan wajar menetapkan penceritaan serba sedikit tentang sejarah kedatangan Merong Mahawangsa dan latar belakang pembentukan kerajaan Langkasuka di Tanah Melayu sebagai pengenalan dalam skop batasan kajian ini, iaitu yang bertajuk 'Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu'.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.8.2 Objek seni yang terkandung dalam catatan Hikayat Merong Mahawangsa.

Penyenaraian tentang objek seni yang terdapat dalam Hikayat Merong Mahawangsa adalah penting dalam kajian 'Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu.' Senarai tersebut akan dicatat dengan 3 perkara iaitu jenis objek seni, fungsinya yang dinyatakan dalam hikayat tersebut dan juga ia tercatat pada muka surat berapa dalam Hikayat Merong Mahawangsa.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.8.3 Kenalpasti beberapa objek seni, artifak dan prasasti yang dipercayai peninggalan dari zaman Langkasuka.

Setelah pengkaji menceritakan serba sedikit sejarah Merong Mahawangsa dalam pengenalan kajian, pengkaji turut memetik beberapa petikan yang terdapat dalam Hikayat Merong Mahawangsa yang ada menyentuh tentang item-item kesenian Melayu. Contoh item kesenian Melayu ialah tembikar dan keris.

Sehubungan dengan itu, pengkaji turut memaparkan beberapa koleksi artifak yang dipercayai telah wujud pada zaman kerajaan Langkasuka. Artifak tersebut seperti serpihan bangunan, tembikar, batu nisan makam diRaja dan sebagainya.

Selain daripada itu, pengkaji turut mengutarakan beberapa hasil kesenian masyarakat Langkasuka yang terdapat di beberapa kawasan, yang suatu ketika dahulu terangkum dalam empayar kerajaan Langkasuka. Bahan tersebut diperolehi daripada kajian lapangan melalui kaedah pemerhatian dan rakaman visual.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.8.4 Analisis seni reka motif yang terdapat pada artifak tersebut.

Proses analisis ini dijalankan bagi mengenalpasti seni reka motif yang terdapat pada artifak yang dipercayai telah wujud pada zaman kerajaan Langkasuka. Skop dan batasan kajian ini adalah bagi merealisasikan objektif kajian (1.4.2) iaitu mengidentifikasikan seni reka motif Merong Mahawangsa. Kaedah kajian yang digunapakai dalam skop dan batasan kajian ini ialah permerhatian di kajian lapangan dan analisa sumber dokumentasi pengkajian terdahulu.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.8.5 Memaparkan beberapa contoh hasil kesenian Melayu di Malaysia yang telah diasimilasi dari pengaruh seni reka motif Merong Mahawangsa.

Pada skop dan batasan kajian 1.8.5 ini, pengkaji memaparkan beberapa contoh hasil kesenian Melayu, iaitu terdiri daripada seni ukiran, seni tembikar/seramik dan juga kesenian kostum DiRaja, khususnya yang terdapat di Malaysia yang mempunyai kesinambungan dengan seni reka motif Merong Mahawangsa. Dapatan kajian diperolehi daripada kaedah pemerhatian, rakaman visual serta dokumen dari sumber sekunder. Skop dan batasan kajian ini juga adalah untuk mencapai objektif kajian ‘Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu’ iaitu objektif menganalisa kesenian Melayu yang dipengaruhi dengan seni reka motif Merong Mahawangsa.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

1.9 Kepentingan Kajian

Kajian yang bertajuk ‘Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu’ ini adalah merupakan dokumentasi tentang perkembangan seni reka motif yang dipercayai wujud sejak kerajaan pemerintahan Merong Mahawangsa. Kemudian seni reka motif tersebut menjadi pengaruh kepada seni reka kesenian Melayu pada hari ini. Pengkajian ini mengutarakan kesinambungan antara seni reka motif yang dipercayai wujud sejak dalam era empayar Langkasuka dengan seni reka motif kesenian Melayu pada masa kini.

Secara umumnya, dalam kesenian Melayu mempunyai pelbagai jenis seni reka motif. Antaranya ialah motif pucuk rebung, itik pulang petang dan sebagainya. Di

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

samping itu, terdapat juga motif seakan rupa naga laut. Masyarakat kini begitu sinonim dengan persepsi seni reka motif naga mempunyai hubungkait dengan budaya bangsa Cina. Akan tetapi, terdapat juga kesenian Melayu tradisi yang mempamerkan seni reka motif seakan rupa naga.

Selain dari itu, motif bunga lotus iaitu salah satu jenis bunga teratai juga merupakan sebahagian seni reka motif dalam kesenian Melayu tradisional. Ia dapat dibuktikan melalui penemuan pada nisan makam Di-Raja dan sultan Melayu pada zaman dahulu kala sering dihiasi dengan motif tersebut. Namun begitu, terdapat juga pelbagai motif tradisional lain yang dipercayai telah lama wujud menjadi warisan daripada kerajaan Merong Mahawangsa. Contohnya seperti motif Hanuman. Motif tersebut turut menjadi warisan dalam kesenian Melayu. Seni reka motif 'Hanuman' menjadi motif hiasan utama dalam kesenian wayang kulit dan juga ukiran pada keris Melayu.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Kajian bertajuk 'Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu' ini adalah suatu usaha memdokumentasikan beberapa seni reka motif warisan yang dipercayai pengaruh dari kesenian masyarakat Langkasuka, iaitu warisan dari zaman tahta Raja Merong Mahawangsa. Sehubungan dengan itu, motif-motif tersebut telah melalui proses asimilasi dan kemudian menjadi sebahagian rekaan motif unik yang terdapat pada kesenian Melayu. Disamping itu juga, kajian ini turut mempamerkan beberapa motif yang terdapat pada artifak, objek seni atau prasasti yang dipercayai warisan dari kerajaan Merong Mahawangsa, sejurus itu menangkal persepsi masyarakat umum tentang motif-motif tersebut menjadi ikon

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

kepada sesebuah bangsa lain. Kekayaan kesenian Melayu harus dimartabatkan agar menjadi warisan kesenian yang kekal terpelihara.

Rumusan Bab

Secara keseluruhan Bab 1 ini ialah kajian tentang ‘Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu’ adalah kajian berbentuk kualitatif. Kajian ini dengan mengfokuskan tiga jenis kesenian Melayu iaitu seni ukiran, seni seramik dan seni kostum Di-Raja di Malaysia. Selain daripada itu, kajian ini turut menceritakan secara ringkas sejarah Merong Mahawangsa serta penubuhan kerajaan Langkasuka di Tanah Melayu. Kupasan secara umum tentang sejarah ini adalah bertujuan bagi mengenalpasti jumpaan artifak dan objek seni yang berkaitan dengannya.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Di samping itu, kajian ini dijalankan untuk mengenalpasti jenis-jenis seni reka motif Merong Mahawangsa dengan merujuk kepada keunikan kesenian Melayu yang telah mengalami proses asimilasi dengan seni reka motif Merong Mahawangsa. Kajian ini mengandungi empat objektif. Objektif pertama ialah, menyenaraikan objek-objek seni yang terdapat dalam catatan Hikayat Merong Mahawangsa. Objektif kedua kajian ialah, mengenalpasti artifak yang wujud dalam era kerajaan Langkasuka. Seterusnya objektif ketiga kajian ialah, mengidentifikasikan jenis-jenis seni reka motif yang dipercayai telah wujud sejak zaman Merong Mahawangsa. Dan akhir sekali ialah menganalisa kesenian Melayu yang dipengaruhi dengan seni reka motif Merong Mahawangsa.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi

Dalam kajian ini, pengkaji telah menetapkan empat persoalan kajian bagi mencapai objektif kajian tersebut. Persoalan pertama ialah, apakah objek seni yang tersenarai dalam Hikayat Merong Mahawangsa. Persoalan yang kedua ialah, apakah artifak yang dipercayai telah wujud sejak era kerajaan Langkasuka. Manakala persoalan kajian yang ketiga ialah, bagaimana rupa seni reka motif yang dipercayai telah wujud sejak zaman Merong Mahawangsa. Akhir sekali persoalan kajian ialah, apakah kesenian Melayu yang terasimilasi dengan ciri-ciri seni reka motif Merong Mahawangsa. Kajian ini telah mengaplikasikan teori dari definisi asimilasi sebagai konsep kajian. Batasan kajian ini adalah merangkumi tiga jenis kesenian Melayu sahaja iaitu, seni ukiran, seni seramik dan seni kostum Di-Raja di Malaysia.

Akhir rumusan pengenalan kajian ini adalah menyentuh perihal kepentingan kajian ‘Perkembangan Asimilasi Seni Reka Motif Merong Mahawangsa Dalam Kesenian Melayu. Tujuan kajian ini dijalankan adalah untuk memberi suatu pengetahuan baharu kepada masyarakat umum akan sebahagian seni reka motif Melayu adalah dipengaruhi oleh seni reka motif Merong Mahawangsa. Kajian ini merupakan suatu usaha mendokumentasikan beberapa seni reka motif warisan Merong Mahawangsa yang telah menjadi sebahagian rekaan motif dalam kesenian Melayu. Ia bakal menjadi salah satu bahan rujukan kepada pengkaji akan datang tentang seni reka motif dalam kesenian Melayu, khususnya di Malaysia.

05-4506832 pustaka.upsi.edu.my Perpustakaan Tuanku Bainun Kampus Sultan Abdul Jalil Shah PustakaTBainun ptbupsi